

Bugün nelerle meşgulsün?

Kendimle tabii ki. Başka neyle meşgul olabilirim?

Neyle ilgilenirsen ilgilen, kendinle ilgilenmiş gibi mi hissediyorsun?

Evet ve hayır. Bir yandan benimle dünyanın birbirine nasıl bağlandığını *entelektüel* manada idrak ediyorum. Sadece sözde yani. Ancak bir yandan da böyle bir tecrübem olmadığı için bu bağı anladığımdan şüphedeyim.

Bunu herhalde *anlamak* diyerek kimse anlamıyor. Herhalde *alıştıkları* bir şey bu, anladıkları değil.

Belki.

Nefis başını gösterdiğinde onu ciddiye almamayı öğreniyorlar. Ancak bu her şeyi *anladıkları* manasına gelmiyor. Belki anlamadıklarını anlıyorlardır.

Doğru, belki anlamadıklarını anlıyorlardır. Belki de anlatamayacaklarını anlıyorlar. Veyahut anlamak diye bir mevzuun olmadığını anlıyorlar.

Konuşmaktan yine Watts dinlediğini anlıyorum.

Fazla mı geliyor?

Adamın hitabeti çok güzel, çok fasih. Ancak bir söz okudum bir yerde, *hitabette güzelliğin asıl vazifesi başka insanları konuşturmamaktır* diye. Böyle bir amaca hizmet ediyor olabilir mi?

Yo. Bu adamı dinlediğimde daha da konuşacağım geliyor.

LSD hakkındaki *sohbetinden* sonra da konuşacağın geldi mi?

Haha. Hayır. Onda biraz acıma hissettim. Hippi kuşağına genel bir acıma. Bir yandan *hakikate* ulaşmak için insanlara ve öğrettiklerine muhtaç olmadığını söyleyecek ve bir yandan da bir takım kimyasalların bu yolu açtığını iddia edeceksin. Bunlar birbirine pek uymuyor.

İnsana bağlanmaktan daha farklı gelmiyor mu sana mesela LSD veya esrar?

Bende bu konuda söyledikleri bir muhtaçlık intibası uyandırdı. Bir yandan ölçülü kullanımda tıbbî zararları olmadığını söylüyor, ayrıca *yasadışı* yollarla elde edilenlerin içinde ne olduğunun bilinemeyeceğini, belki LSD diye bağımlılığı artırmak için eroin karıştırıldığını anlatıyor. Bu sebeple legalleşmesini savunuyor. *Uyuşturucunun da içindekiler etiketi olsun* kabilinden.

Bu boş bir teklif değil. Anlamlı. Yiyeceklerin *o şekilde* elde edilebildiğini düşünsene, hiçbirinden emin olamazdın.

Boş değil ama kullanmamak için *bir sebep daha* görmek yerine, yasağın zararı gibi göstermesi biraz tuhaf.

Neticesi değişmiyor diyorsun. Temiz bile olsa zararlıysa, *içine başka şeyler karışmış mıdır* diye düşünmenin manası yok. Ancak bunları *hakikate götüren tünel* gibi görenler için önemli bir fark olabilir.

Genel olarak uyuşturucular hakkındaki fikrin ne?

Ucuz yoldan *mutluluk* sağlıyorlar ve belki sigara veya alkol kadar zararlı olmayan çeşitleri olabilir.

Araştırdığım bir konu değil. Falanca uyuşturucunun sağlığa etkisi mi gerçekten kötü yoksa siyaseten, *yol olur diye* mi yasaklıyorlar bilmiyorum. Ancak bu konularda tek başına *eğitimin* pek faydası olacağını sanmıyorum. Yasaklar gerekli. Belki yasakları sınırlamak veya dileyen insanlara izin vermek ancak genel olarak yasaklamak doğru. İzin bir istisna olmalı.

Neyin izni?

Uyuşturucu kullanma izni. İnsanlara silah ruhsatı gibi *uyuşturucu ruhsatı* vermek mümkün olmalı. Bu kişiler düzenli sağlık kontrolüne girmeli ve uyuşturucunun zararlarıyla ilgili eğitime ve sınavlara tabi tutulmalı.

Toptan yasaklamak veya izin vermek yerine diyorsun.

Evet. Toptan yasaklamak çalışmıyor. Çalışsaydı sorun kalmazdı. Toptan serbestlik de insanlara iyilik değil. Orta yol olarak bu.

İzin verilen dışında uyuşturucu kullanmaya meyyal kişileri de takip etmiş oluyorsun böylece.

En azından ne kadar kötü olduğunu, kimlerin kötülüğe yanaştığını vs. takip edecek bir düzen kurmalı. Şu an Türkiye’de kimsenin elinde uyuşturucu piyasası ve müşterileri hakkında kesin bir bilgisi olduğunu sanmıyorum. Bir şeyi *büyük suç* haline getirince, onun hakkında sağlıklı bilgi edinme imkanını da kaybediyorsun. Sağlıklı bilgi olmadığı zaman sağlıklı politika da olmuyor.

Suç olmaktan çıkarmak mı lazım?

Hayır, genel olarak değil. Yani ruhsatsız uyuşturucu kullanımı ve devlet dışında satışı bugünkü gibi suç olmalı. Ancak ruhsat mekanizmasıyla insanları takip etme imkanı olursa, en azından onlara *neden kullanıyorsunuz, ne keyif alıyorsunuz, buna ihtiyacınız neden?* deme imkanımız olur. Şu an konu fazla *adli* olduğu için, kimse bu konuda doğru bilgi edinmiyor.

Ruhsat sahibi olana bütün uyuşturucular serbest mi olacak o zaman?

Hayır hayır. İnsanlara diyelim sadece esrar için, bunun hakkında gerekli bilgileri verdikten ve bu bilgilerden sınav yaptıktan sonra bu ruhsat verilebilir. Sadece esrar için. Başka uyuşturucu için başka ruhsat ve bazılarına hiç ruhsat vermezsin.

Peki bu yolu tercih etmeyenler veya ruhsat verilen insanların kendi uyuşturucularını başkasıyla paylaşması?

Bunlar *adli* vakalar olmaya devam eder. Tabii ki bu mekanizmaları kötüye kullanan olur, ancak bugünküne nazaran daha kolay olmaz. Bir de ulaşılabilir *legal* bir yol sunduğunda, illegal faaliyetlere de önemli bir engel getirmiş olursun. Eğer uyuşturucuya sınavlardan geçerek ve kontrol altında

da olsa 10 liradan erişebiliyorsa, kimse aynı uyuşturucuya dışarda 100 lira vermez. Bu da illegal uyuşturucu pazarını daraltır ve dolayısıyla illegal erişime engel olur.

Belki *ekmek karnesi* gibi bir kağıtla, sadece belli yerlerde *uyuşabilme* imkanı verilebilir. Tek kullanımlık. Paylaşamayacağı şekilde.

Evet, bu gibi ek önlemler mümkün.

İşin içine bürokrasiyi sokmak iyi bir fikir olmayabilir gerçi. İstismara yol açabilir. Uyuşturucunun bazıları için erişilebilir olması, devlet kaynaklı bir illegal uyuşturucu pazarının doğmasına sebep olabilir. Bu uyuşturucuyu *dağıtacak* kimselerin elinde önemli bir maddi kaynak haline gelebilir.

Devletin ilgili kısmı sadece legal değil, illegal dağıtım da yapabilir diyorsun?

Evet. Bunu kontrol etmek nasıl mümkün olacak?

Bu gibi meseleler işin özüyle ilgili değil. Neticede kağıt üstünde makul duran bir ihale kanunu var mesela ama bürokratlar elinde ne hale gelebildiğini biliyoruz. Bürokratik organizasyonların yapısından kaynaklanan bir bozukluk. Silah için de aynısını söylemek mümkün mesela.

Uyuşturucu silah kadar kolay takip edilemiyor. Bir de işin içinde *tüketim* var, silah *dayanıklı mamül*. Takip etmesi çok daha kolay. Aynı kategoride değiller.

Evet. Uyuşturucu konusunda arıza çıkması daha kolay görünüyor. Belki devlete bırakmak iyi bir fikir değil ama alternatifleri ne olabilir?

Bu konularda yasaklama, tam serbestlik veya bazı uyuşturuculara münhasır kısmî serbestlik mümkün. Alternatifler bunlar.

Tam serbestlik insanlara yazık eder. Üç liraya kolay *mutluluk* varken, kimsenin hayatla ilgilenmesini bekleyemeyiz, sonunda insan türü tamamen uyumaya başlar. Kısmî serbestlik de, insanların arasındaki farklara dikkat etmez ve bu sebeple bazı faydaları olsa da, madem zararlı, bu konudaki eğitim kısmını *topluma* terkeder. Tam yasaklama bu ikisine göre bana daha makul geliyor ama o da çalışmıyor görüyoruz. İnsanların hayatlarından kaçmaya ihtiyacı var.

Bir de ikiyüzlülük var sanki. Alkol ve sigaranın serbest olup, uyuşturucunun her çeşidinin yasak olması siyasi bir karar, ahlakî veya bilimsel değil.

Evet. Ruhsat kavramını bunlara da teşmil etmek mümkün. İnsanlar bile isteye, zararlarının farkında olarak sigara içecekse, buna hakları var, değil mi? Aynı hakkı, *azıcık kafa yapan* bitkiler için de kullanmak neden suç olsun?

İzin verilse kullanır mısın?

Hayır. Bunların geneli, sigara ve alkol de dahil, *acizlik göstergesidir*. İnsanlara *derdim var ve çözecek dirayetim, direnecek sabrım veya meselenin benimle ilgili olmadığını kavrayacak aklım yok* demektir.

Anladığım kadarıyla bunların asıl faydası *unutturmak*. Ancak bizatihi bu *fayda* zaten kullanmama engel. Unutmak istemiyorum.

İnsan unutmamalı mı?

Unutmak için daha uygun yollar araştırmalı. Daha verimli ve faydalı yollar.

Ama bunlar zor. Bir sigara yakıp, iki tek atıp, sorunlarından kurtulmak varken insanın hayatını veya düşüncelerini değiştirmeye çalışması anlamlı mı?

Buna cevap vermem zor. *Anlamlı mı?* Belki değildir. Bence anlamlı. İnsanların unutmak yerine halletmesi gereken meseleler.

Bazıları için anlamlı diyorsun? Unutması gereken veya kendini yavaş yavaş öldürenlerin de yaptığı anlamlı olabilir?

Ciddi tahlilde böyle sorunları bulamıyorum. İnsanların çözemeyeceği sorunlar elbette var, ancak onları *bağımlı* yapan sorunlarından çok düşünceleri. Çözülmecek düşünce var mı?

Her şey kafada bitiyor diyorsun?

Slogankeş değilim ancak insanın sorunları da ancak kudreti ölçüsünde büyük olabilir. Elinden gelmeyecek işler için kendini tüketmesi düşünce yanlışlarından kaynaklanıyor. İnsanlar düşüncelerine kutsal emanet gibi yapıştıklarında, bunlardan kurtulmak için her çareye başvuruyorlar.

Bu her tür çareye uyuşturucu ve alkol de dahil?

Evet. İnsanın asıl imtihanı düşünceleri. Yeryüzüne adeta düşünce ve duygularımızla imtihan edilmeye geliyoruz. Bunları ne ölçüde terbiye edebilirsek, o kadar insanız.

Düşünce de mi imtihana dahil? İnsanın düşüncelerinden mesul olmadığını sanıyordum.

Bir kötülük düşünüp, bunu fiile aktarmadığında ondan sorumlu tutulmuyor, evet, doğru. Mamafih bu kötülük onun kafasında dönüp duruyor, onu insanlardan uzaklaştırıyor, dahası kendine düşmanlaştırıyorsa ne olacak? Bir kötülük planlıyor ve yapmıyor, ancak bunu yapmadığında rahatlamıyor ve başka kötülüklere sapıyorsa veyahut bunu yapmadığı için yapanlara kibrediyorsa, o imtihanı kazanmış sayabilir miyiz?

Büyük kötülükten kaçıp, küçük kötülük yapmak gibi mi?

Belki evet, belki de küçük kötülükten kaçıp, büyük kötülüğe bulaşmak gibi. Neticede hepimiz bize yedirilen düşüncelerle besleniyor, bunları bünyemize katıyoruz. İyiyi ve kötüyü bu düşüncelerle biliyoruz. Düşüncemizi terbiye edemeyince, kötü düşüncenin kendisiyle olmasa bile, onun bıraktığı tortuyla pek de iyi olmayan işlere sapıyoruz.

Peki nasıl bir çaresi olabilir ki bunun? İnsanın düşüncelerini kontrol etmesi mümkün mü? Veya sen de diyorsun, insan az sonra ne düşüneceğini bilebilir mi?

İnsanın düşüncesiyle imtihanı daimi bir murakabe hali, daimi bir *huzurda bulunma hali* şart koşuyor. Düşüncelerini terk edebilmek için onlara başka yönden bakabilmesi, tefekkür edebilmesi lazım. Duygularından kurtulabilmesi için onları bırakabilmesi veya başka şekillerde onlarla başa çıkabilmesi gerek. Bugün karanlıkta da olsa, yarın ışığa çıkacağına iman etmesi lazım. Bu da en başta kendi aklından üstün bir akıl, kendi duygularından ötede duygular olduğuna iman etmekle oluyor. Cihadın büyüğü bunlarla. Bu yolda da insanın Allah'tan başka yardımcısı yok.

Bu söylediklerin biraz Doğu Dinlerinde de var sanki?

Onlar da benzer şeyler söylüyor ancak gelip, kurtuluşun insanın kendi eliyle olduğuna ve bu *öte aklın* kendisine geliyeceğine inanıyorlar. Dharma veya meditasyon dedikleri de bu *aklın üstündeki akli* geliştirme temrini. Ancak insanın bu *öte aklın* Allah'a *ait* olduğuna imanı daha doğru. Zira onlarda da çözülmeyen bir mesele şu: *Öte aklımı biliyorsam, bunu bana kim bildiriyor? veya kendini bilen insanın bildiği kendini bilen kim?*

Karmaşık sorular. Bunlara kafam basmadı. Uyuşturucu bu imtihanı mı engelliyor?

Uyuşturucu ve sair müskirat duygularını, acılarını, düşüncelerini halının altına süpürmek gibi. Onların orada olduğunu biliyorsun, gözünün önünde olmasa da seni rahatsız ediyor. Kaldırıp atmak zor veya imkansız görünüyor ve onları ortalıkta tutarsan sana acı veriyorlar.

İmtihandan kopya çekmek gibi veya.

Evet, sınavdan kopya çekmek gibi veya sınava hiç girmemek gibi. Sınavı baştan kaybediyor. Sınava girdiği kimlik belgesi olan aklını yırtıp attığında sınavdan kurtulacağını sanıyor.

Ancak bazıları da var, mesela sınava girse, düşünceleriyle imtihan edilse intihar edecek veya başkalarına zarar verecek. Onların kaçma hakkı yok mu?

Belki olabilir. Ben bu gibi iddiaların hemen her zaman bahane olduğunu düşündüm. Bununla beraber mümkün tabii. Yukardaki ruhsat meselesinin ahlaki tarafı da bu. İnsanların imtihanını engellemek, onların düşünceleriyle muhatap olmalarını engellemek hakkımız değil, mamafih kaçmak isteyenlere, *hayır, düşüncelerinden kaçamazsın* da diyemiyoruz. Kaçmak isteyen kaçsın, biz ona bunun doğru olmadığını, insanlık şuuruyla bağdaşmadığını anlatalım.. Mamafih biz de insanız, o da insan ve onun imtihanını onun yerine halletme imkanımız yok. Onun fizyolojisini, bağımlı olduğu şeyin onu ne derece etkilediğini bilmiyoruz. **Toplum hayatını etkilemediği müddetçe** bu konuda itirazımız ancak sınırlı olabilir.